

*Kolláth György*

## ***Az alkotmány érték-rendje(le)***

Nem ortodox módszert választott Dr. Sólyom László államfő arra, hogy kifejezze elégedetlenségét a legmagasabb állami kitüntetésre javasoltak bizonyos körénél. Két közjogi lépést tett. Egy: még a régi szép alkotmánybírói idők metódusa szerint a „különvéleményének” hangot adva bár, de teljesítette az alkotmány 30/A § (1) bekezdés j) pontjában, és e § (2) bekezdésében írt feladatát. Magyarul, aláírta a március 15-i kitüntetésekre vonatkozó kormány-előterjesztést. Kettő: a jövőre nézve alkotmányértelmezést kért, nyitott kérdésnek tekintve, hogy vajon „kitüntetési ügyekben milyen mértékben érvényesítheti a köztársasági elnök saját meggyőződése alapján az Alkotmány értékrendjét, és tagadhatja meg adott esetben a kitüntetés adományozását”.

A köztársasági elnök ezúttal is rigorózan tartotta magát az alkotmány betűjéhez. Ugyanakkor a hatalom-megosztás rendszerével, elvi összefüggéseivel, ergo az alaptörvény szellemével szembe került, talán, mert ez esetben túltengett a civil kurázsija. Elvekbe csomagolt expanciónak, kódolt, ám rendszer-idegen igénynek tűnik azzal előállni, hogy a köztársasági elnök érvényesíteni kívánja a saját (avagy bárki más) meggyőződése alapján felállított alkotmány-értékrendet. Micsodát?

Alkotmányjogi közhely, hogy az elnöki hatáskörök többsége más szerv döntéseitől függ. A köztársasági elnök – szándékos alkotmány- és törvénysértés esetén – kizárólag jogi felelősséggel tartozik. Az Országgyűléssel szembeni politikai felelősséget, közjogi hagyományok mentén és jogi formába öntve (az esetünkre is vonatkozó) miniszter(elnök)i ellenjegyzés veszi magára. Szakkönyvi idézet következik: „A miniszteri ellenjegyzésnek a döntésért való felelősség átvállalása mellett az is jelentőséget ad, hogy *az Alkotmányban nevesített döntési körben biztosítja a Kormány általános politikájával való összhangot*”. /Az Alkotmány magyarázata 383. old./ Szóval: minálunk az államfői hatalom politikailag semleges, nincsen tehát a kormányétól eltérő, netán azt vétőző, külön elnöki politika. Sokan gondoljuk ezért, hogy voltaképpen itt nem az alkotmány, hanem az érintettek (államfő, miniszterelnök, előzetes javaslattevő szervek, szóba került személyek) értékrendje a vita lényege. Ilyen lap azonban nincsen az alkotmányos pakliban.

Még egy idézet ugyanonnan: „*Az Alkotmánybírói értékrendje szerint* (sic!) az Alkotmány a köztársasági elnöknek négyféle döntési hatáskört adott: együttes döntés... elnöki döntés-kezdemenyezés... önálló politikai döntés.. önálló döntés, amelyre az Alkotmány csak végső határidőt állapít meg.” Esetünk a nem paritásos, ámde együttes döntés egyik esete. Akkor pedig mi a közjogi probléma, mit kell itt még értelmezéssel megfejteni? Válasz: azt, hogy mikor és minek alapján tagadhatja meg a köztársasági elnök a kormány által saját politikai felelősséggel előterjesztett döntési javaslat aláírását?!

Azon az alapon biztosan nem, hogy nem tetszenek a Kádár-rendszer vezetői. Egy akármilyen pártpolitikus, bármelyik civil szervezet, minden egyes állampolgár nyíltan vállalhatja, avagy vitathatja X,Y,Z kitüntetésének helyességét, indokait, részrehajlását vagy méltóságát. Magyarországon ezt egyvalaki nem teheti meg: a köztársasági elnök, aki kifejezi a nemzet egységét, örökös az államszervezet demokratikus működése felett.

Érzelmi megközelítésnek, világnézetileg és ideologikusan felvállalt ütközésnek látszik firtatni a létező alkotmány láthatatlan értékrendjét (vagy a láthatatlan alkotmány létező értékrendjét). Jókora kutyaszorítóba került az Alkotmánybírói értékrend, hiszen megint politikai értékválasztások jelentkeztek alkotmányosságai áruhában. Mégsem menthetetlen a helyzet, mivel kínálkozik analógia a kitüntetési hatáskör gyakorlásához: ez pedig az, amikor az államfő valaki kinevezési-felmentési előterjesztését utasítaná vissza. Az Alkotmánybírói értékrend tízennégy évvel ezelőtt hozott határozata értelmében, kellő indokolás mellett megtagadható az államfői aláírás, ha tartalmi vagy formai jogszabálysértés áll fenn. Ezen kívül, alapos okkal megtagadható akkor is, ha a személyre tett javaslat teljesítése az államszervezet demokratikus

működését súlyosan zavarná. (Minden szótag számít.) Ez kb. olyan, mint a vonaton a vészfék. Üzemszerű használata, kiterjesztő értelmezése kizárt, miként az is, hogy a jogi szabályozás elégtelensége, vagy a jogi garanciák hiánya lehessen hivatkozási alap. Utóbbiak orvoslására ui. az államfőnek más alkotmányos eszközök állnak rendelkezésére – szól el a korabeli verdikt.

Lefordítható mindez a mostani dilemmára? Nehezen! Biztosan „nem támogatható”, aki a törvényben megállapított feltételeknek nem felel meg. Nem méltó a kitüntetésre az sem, aki - tegyük fel – végig-tesztelte a Btk-át, s ma is büntetés hatálya alatt áll. Ehhez az államfőnek is van köze. Máshoz: alig(ha). Egyébként? Több mint „necces” annak a legmagasabb elismerése, aki - mondjuk – a demokratikus jogállam, netán újabban már a szociális piacgazdaság megrögzött, tevékeny, konok ellensége. Bűn, sőt hiba szóbahozni azt, aki kripto-kommunista vágyálmai mentén ma is az egypárti diktatúra zászlóvivője. Ám az, hogy a békés rendszerváltozás után 16 évvel más az ízlése a hatalommegosztás egyik tényezőjének, mint a másoknak a környezetvédelem, a pénzvilág vagy a gazdasági kormányzás egykori és mai reprezentánsai tekintetében: semmiképpen sem alkotmány-értékrend.

Közjogi hajszál-repedés jelentkezett tehát, mely a jóra-rosszra érzékeny, civil tudósi és a kompetenciájához kínosan kötött államférfi mentalitás különbségéből fakad. A tudós kereshet nem-létező fekete macskát a sötét szobában. Baj azonban, ha azt az államférfi meg is találja, és kipaterolja.

*A szerző alkotmányjogász, ügyvéd*